

CS Z-12(3,81)

Učební osnovy základní školy : dějepis 5. - 8. ročník / Ministerstvo
Školství České Socialistické Republiky. [Odpovědny red.: Petr Křivský]. -

Vyd. 3. - Praha : Státní Pedagog. Nakl., 1981. - 41 S.

Einheitssacht.: Lehrplan <Česká SR> / Geschichte / 1981

Dt. Titelübers.: Lehrpläne für die Grundschule : Geschichte 5. - 8.

Jahrgang

Als Fotokopie vorhanden

Nr. 11305 - Nr. 14-329-81

2003/1553

Učební osnovy základní školy

DĚJEPIS
5.–8. ROČNÍK

Georg-Eckert-Institut
für Internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek
2003/1553

CS
Z-19
(3,81)

Předmět	Ročník								Celkem
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
Český jazyk a literatura	9 ¹	9 ¹	9	9	5	5	4	4	54
Ruský jazyk	—	—	—	—	4	3	3	3	13
Prvouka	2	2	—	—	—	—	—	—	4
Vlastivěda	—	—	1	2	—	—	—	—	3
Dějepis	—	—	—	—	2	2	2	2	8
Občanská nauka	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Zeměpis	—	—	—	—	2	2	1	2	7
Matematika	4 ¹	5	5	5	5	5	5 ¹	5 ^{1,2}	39
Přírodověda	—	—	2	2	—	—	—	—	4
Přírodopis	—	—	—	—	2	2	2	2	8
Fyzika	—	—	—	—	—	2	2	2	6
Chemie	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Hudební výchova a zpěv	1	1	1	1	1	1	1	—	7
Výtvarná výchova	1	1	2	2	2	2	1	1	12
Psaní ³	—	1	1	—	—	—	—	—	2
Pracovní vyučování	1	1	1	1	2	2	2	2	12
Tělesná a sportovní výchova	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Povinně volitelný předmět ⁴	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Celkem	20	22	24	24	27	29	30	30	206
Nepovinné předměty ⁵	1	1	1	1	2	2	2	2	12
Zájmové kroužky	—	—	2	2	2	2	2	2	12

Knihovna
Výzkumného ústavu pedagogického
7 Praha

Schváleno výnosem ministerstva školství ČSR č. j. 15 759/78-200 ze dne 13. května 1978
v prvním vydání jako prozatímní učební osnovy.
2. vydání (1980)

© Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1978

Poznámky:

- (1) 1 hodinu českého jazyka a matematiky lze týdně vyučovat v „dělené třídě“ a usnadnit tak individuální přístup k žákům. Třída se dělí v těchto hodinách na dvě části při 26 a více žácích. Každou část třídy vyučuje učitel po celou hodinu odděleně.
- (2) Z toho se 1 hodina věnuje rýsování a základům technického kreslení.
- (3) V 1. ročníku se vyučuje psaní v rámci českého jazyka. Ve 2. a 3. ročníku je psaní samostatným předmětem
- (4) Další cizí jazyky: konverzace v ruském jazyce; základy techniky; chemicko-biologická praktika; matematicko-fyzikální praktika; fyzikálně chemická praktika.
- (5) Nepovinné předměty:
Cvičení z českého jazyka (5.—8. roč.);

konverzace v ruském jazyce (5.—8. roč.);
cizí jazyk (7.—8. roč.);
cvičení z matematiky (5.—8. roč.);
matematicko-fyzikální praktika (7.—8. roč.);
fyzikálně chemická praktika (7.—8. roč.);
chemicko-biologická praktika (7.—8. roč.);
sborový zpěv (5.—8. roč.);
hra na hudební nástroj (5.—8. roč.);
zpěv a pohybová výchova (5.—8. roč.);
technická praktika (5.—8. roč.);
domácí nauky (5.—8. roč.);
sportovní hry (5.—8. roč.).

I. CHARAKTERISTIKA POJETÍ DĚJEPISU NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Dějepis v socialistické škole je výrazně ideově výchovným a integrujícím předmětem. V rámci všeobecného základního vzdělání se dějepis podílí na vytváření socialistického uvědomění žáků, na vytvoření marxisticko-leninského vědeckého světového názoru a třídního postoje na základě ideologie dělnické třídy — marxismu-leninismu. Spolupůsobí při formování vědomí žáků k aktivní společenské angažovanosti, ovlivňuje jejich volní a morální vědomí ve smyslu celospolečenského úsilí naší dělnické třídy a jejich spojenců při budování komunistické společnosti. Pomáhá realizovat složky komunistické výchovy.

Dějepis podává marxisticko-leninský výklad vývoje lidské společnosti a jejích zákonitostí. Obsahem dějepisu v základní škole je didaktické zpracování současného stavu a rozvoje historické vědy, její metodologie a odborných výsledků v takovém výběru učiva, který žákům umožní osvojení základních poznatků z oblasti dějin hospodářských, kulturních, politických a sociálních, tak aby pochopili zákonitosti vývoje lidské společnosti a vývojovou zákonitost vzniku a rozvoje socialistické společnosti. Vede žáky k pochopení historické úlohy dělnické třídy a historického poslání komunistických stran.

V intencích mezinárodní integrace socialistického společenství a rozvoje světové socialistické soustavy orientuje žáky v základních otázkách vývoje socialistických států a jejich historické cesty k socialismu.

Dějepis využívá svůj odborný obsah jako nutný předpoklad k položení základů historického myšlení žáků. Klade důraz na jednotu vědomostí, dovedností a přesvědčení jako konečný výsledek dějepisného vyučování. Podává ucelený pohled na souvislosti vývoje v minulosti, na jeho důsledky pro současnost a perspektivy pro budoucnost. To umožňuje dějepisu vést žáky cestou rozumového poznání a objasňování současnosti i hlavních směrů budoucího vývoje a objasňovat smysl života a práce celé společnosti i jednotlivce.

Dějepis podává obraz zákonitého vývoje lidské společnosti a jejich jednotlivých společenských tříd. Přitom důsledně vychází z objasňování vývoje ekonomické základny lidské společnosti jako určující. V dějepisu na základní škole poznávají žáci historické události od nejstarších dob do současnosti. Seznamují se s dějinami našich národů a s nejdůležitějšími jevy světových dějin. Vzdělávacím cílem dějepisu jsou základní vědomosti o vývoji našich národů s mimořádným důrazem na nejnovější dějiny, zejména na období budování socialistické společnosti. Podobně ve světových dějinách jsou těžištěm poznatky z dějin počátku a rozvoje

socialismu, všechna předcházející období jsou východiskem pro odhalení a zdůvodnění vývojové zákonitosti v dějinách.

Žáci v dějepisu na základní škole získávají poznatky o historickém vývoji českého a slovenského národa. Rozhodujícím hlediskem je skutečnost, že oba naše národy byly a jsou si národnostně a vývojově nejbližší po celou dobu jejich historického vývoje. Jejich vývoj je spjat s vývojem ostatních národností žijících na území Československa: Němců, Poláků, Maďarů a Ukrajinců.

Velký důraz v dějepisném vyučování klademe na vývoj dělnické třídy, určující společenské síly dějinného vývoje, a na objasňování její ideologie — marxismu-leninismu. Podobně jako v dějinách národních jsou dějiny dělnického hnutí založeny na dějinách slovenského a českého dělnického a komunistického hnutí a jeho návaznosti na dějiny světového dělnického a komunistického hnutí.

Základním učivem pro žáky jsou národní dějiny, na nichž se seznamují s historickým vývojem lidské společnosti a jeho všeobecnými zákonitostmi a přehledně se seznamují s hlavními událostmi světových dějin.

Organickou součástí vzdělávacích úloh dějepisu je formování zručnosti operativně pracovat se získanými poznatky a vědomostmi a pohotově je dále rozvíjet a doplňovat.

Vzdělávací složka v dějepisném vyučování na základní škole a její výsledky jsou předpokladem pro ideově výchovné působení dějepisu a pro rozvíjení jednotlivých složek komunistické výchovy.

V oblasti světonázorové výchovy pomáhá dějepis důsledným uplatňováním materialistického vědeckého výkladu světa a jeho vývoje k osvojení si základů marxisticko-leninského světového názoru u jednotlivých žáků.

Současně dějepis vytvoří předpoklady k tomu, aby žák pochopil základy proletářské třídnosti, osvojil si její hlavní hodnoty a přijal je za své. Tak dějepis formuje žákovu vědomí ve smyslu marxisticko-leninské ideologie dělnické třídy a socialistické společnosti.

Ve vědeckoateistické výchově kladé dějepis základy pro materialistické chápání a výklad světa, a tím pomáhá žákům vytvořit si i odmítavý vztah ke všem formám a systémům idealistického světového názoru včetně všech systémů náboženských a odhalit jejich reakční charakter.

Vědecká světonázorová výchova svým zaměřením i obsahem a prostředky jednoznačně zdůrazňuje potřebu **rozumové výchovy**, rozvoje historického myšlení žáků, založeného na aktivním poznávání, na pracovní aktivitě a samostatnosti žáka ve vyučovacím procesu. V dějepisu proto dáváme přednost metodám a formám práce, které vedou žáka k získávání praktických zručností a soustavně rozvíjejí jeho rozumové schopnosti. Zároveň klademe důraz na didaktickou aplikaci práce s his-

torickými prameny a přesnou a výstižnou slovní formulaci jejich výsledků. Soustavně vedeme žáky k používání odborné terminologie. Z rozumové výchovy vychází i realizace ostatních složek komunistické výchovy. Je s ní neoddělitelně spjata formování volní stránky žákovy osobnosti.

Ve výchově žáků ke **komunistické mravnosti** na základě rozvoje citové stránky jejich osobnosti se projeví především formativní význam dějepisného vyučování, zejména ve vztahu člověka k člověku a ke společnosti, k uvědomování si zodpovědnosti za vývoj společnosti. Poznáním klíčových událostí z dějin ostatních národů, zejména našich přátel a třídních spojenců, získávají žáci úctu k jiným národům, jejich lidu a dělnické třídě. Žáci se učí chápat, že pokrokový národní vývoj není možno oddělit od pokrokových sil světa, v nejnovějších dějinách od mezinárodního dělnického a komunistického hnutí. Takto kladé dějepis na základní škole základy **proletářského a socialistického internacionalismu** ve vztahu k jiným národům, socialistického vlastenectví a vědomí československé státnosti ve vzájemném vztahu našich národů a národností v Československé socialistické republice.

V oblasti branné výchovy dějepis soustavným odhalováním zákonitostí třídního boje, společenské progresivity proletariátu a jeho dělnických a komunistických stran, i historické úlohy socialistických států v čele s SSSR formuje ve vědomí žáků nevyhnutelnost ustavičné obranyschopnosti socialismu v jeho boji se světovým imperialismem a jejího prohlubování. Vede žáky k uvědomování si socialistického spolenectví se všemi bratrskými socialistickými státy a jejich obranného spolenectví v rámci Varšavské smlouvy. Na příkladech obětavosti a hrdinství v boji proti fašismu a na obranu vymožeností pracujících proti třídnímu nepříteli vede žáky k uvědomělému postoji k obraně vlasti a socialismu.

Zaměření pozornosti na problémy kulturních dějin a historické podmíněnosti jejich uměleckých výtvarných projevů vede žáky k hlubšímu seznámení se s kulturním odkazem minulosti. Využití názorného obrazového, zvukového i slovního materiálu pro aktivní práci žáků ve vyučování dává příležitost k postupnému tříbení a upevňování estetických přístupů k uměleckému dílu v jednotě s jeho ideově politickým hodnocením. Tak přispívá dějepis k **estetické výchově**, kterou začleňuje do systému marxisticky chápaných hodnot historického odkazu minulosti.

K polytechnickému vzdělávání přispívá dějepis tím, že vede žáky k chápání historického vývoje jako širokého souboru výsledků nejrůznějších oborů lidské činnosti, zaměřených převážně na produktivní výrobní oblast. Vytváří tak historickovývojové zázemí pro pochopení dnešního postavení vědy a techniky jako výrobních sil a jejich perspektiv.

Kromě základních složek komunistické výchovy přispívá dějepis i k spo-

lečensky aktuálními úkoly, z kterých na prvním místě je **výchova k tvorbě a ochraně životního prostředí**. Její součástí je výchova žáků k uvědomělé ochraně kulturních a historických památek. Dějepis podává obraz života a práce jednotlivých vrstev lidské společnosti v závislosti na charakteru daného životního a přírodního, jakož i pracovního prostředí v různých etapách vývoje lidstva. Takto dává žákům obraz vývoje životního prostředí z historického hlediska.

V dějepise získávají žáci řadu podnětů k mimotřídní činnosti ve školských zařízeních a zájmových organizacích. Zkušenosti z této oblasti využívají pro aktivní spoluúčast ve vyučování, zejména ve vyučování regionálních prvků ve **spolupráci školy s muzeem a archívem**.

Dějepis uvádí žáky základní školy do poznávání **regionálních** dějin prostřednictvím exkurzí, návštěv a hodin v muzeu, síních revolučních tradic a využíváním regionálních prvků pro probírání některých témat z národních dějin. Jejich uplatnění ve vyučování je významným motivačním a výchovným činitelem, jakož i prostředkem konkretizace a přiblížení dějepisného obsahu žákům.

Využití zejména regionálních prvků vede žáky k zájmu o tuto problematiku. Na praktických příkladech z prostředí žáků poskytuje žákům možnost seznámit se s praktickou stránkou ochrany životního prostředí v oblasti historických památek a komplexů.

Důsledné uplatňování mezipředmětových vztahů k ostatním předmětům má významný vliv na rozvoj všech složek komunistické výchovy v dějepise.

Dějepisné vyučování na základní škole realizuje cíle a úkoly v souladu se současným stavem marxistické historické vědy a teorie vyučování dějepisu a v rozsahu a nárocích přiměřených věku žáků.

Žák získá takové historicko-dějepisné vědomosti, aby uměl popsat a vyložit základní historické události a jevy, zaujmout k nim stanovisko, uvést k nim důkazy a umět využít vědomostí na obhájení vyslovených hodnocení. Proto kromě slovní podoby vědomostí jsou stejně důležité i příslušné intelektuální schopnosti a dovednosti práce s dějepisnými informacemi. Žák má být připraven reagovat také na jiné, nejen školské podmínky prezentování svých vědomostí. Proto je pro něho důležitá schopnost diskutovat, vyměňovat si názory a obhájit vlastní stanovisko. Důležitým výsledkem základního dějepisného vzdělávání je spolehlivá časová a prostorová orientace žáků v hlavních historických událostech národních dějin, světových dějin i dějin dělnického a komunistického hnutí a jejich vzájemné synchronizace.

Žák má pochopit všechny pojmy a termíny tak, aby jeho vědomosti nebyly jen verbální, ale hlavně tvořivé.

Na základě pochopení významu jednotlivých historických událostí žák pochopí nejen současnost, ale i hlavní zákonitosti a perspektivy vý-

voje. Proto jsou těžištěm dějepisného vyučování dějiny socialismu, dovedené ve výkladu do současnosti.

Na závěr dějepisného vzdělávání by měl žák umět v přiměřeném rozsahu vysvětlit současnost a hlavní tendence perspektivního vývoje naší socialistické společnosti.

2. OBSAH DĚJEPISU

5. ROČNÍK

(2 hodiny týdně, 70 hodin ročně)

a) Přehled tematických celků:

Úvod do problematiky 5. ročníku (4)

I. Prvobytně pospolná společnost (10)

II. Otrokářská společnost (30)

A. Nejstarší otrokářské státy

B. Starověké Řecko

C. Starověký Řím

Shrnutí a upevnění základního učiva (3)

III. Feudální společnost

A. Období raného feudalismu (18)

Shrnutí a upevnění základního učiva (5)

b) Charakteristika výchovně vzdělávacích cílů:

Na základě důsledného vědeckého objasňování, organicky spjatého s věku přiměřeným výchovným působením učitele na žáky ve smyslu idejí marxismu-leninismu, si má žák osvojit a pochopit:

- vývoj předtřídní společnosti, příčiny její společenské diferenciaci a vývoj třídní otrokářské a raně feudální společnosti,
- vznik států a určující úlohu vývoje ekonomické základny,
- vztah podmíněnosti mezi společenským vědomím a jeho formami a ekonomickou základnou i úlohou náboženství a církve,
- podmínky vývoje člověka v nejstarším období vývoje lidstva a podmíněnost jeho vývoje přírodním prostředím,
- vznik soukromého vlastnictví a jeho důsledky pro třídní diferenciaci společnosti,

- podstatu otrokářského výrobního způsobu a otrokářské společnosti,
- hlavní směry přesunu kulturních center z Blízkého a Středního východu do jižní Evropy — Řecka a Říma,
- příčiny a důsledky stěhování národů,
- podstatu feudálního výrobního způsobu a raně feudální společnosti,
- znaky otrokářského a feudálního státu a na základě porovnání charakteristiku jejich třídní podstaty a úlohy.

Jednou z důležitých úloh dějepisu v tomto ročníku je vytvořit u žáků základy časové orientace v období prvobytně pospolné i třídní otrokářské a raně feudální společnosti v úzkém synchronu vývoje na našem území a v ostatních oblastech Evropy a světa.

V oblasti dovedností a návyků se má žák naučit:

- číst dějepisnou mapu a orientovat se na ní,
- číst a sestavovat časovou přímkou, zapisovat do ní údaje, pracovat s jednoduchou časovou tabulkou,
- slovně vyjádřit dílčí poznatky získané pozorováním názorných učebních pomůcek,
- uvědoměle číst a chápat text učebnice,
- uvést vybrané znaky použitých dějepisných pojmů.

c) Přehled učiva

Úvod do problematiky 5. ročníku 4 hodiny
 Charakteristika dějepisu jako učebního předmětu.
 Vymezení a charakteristika pramenů poznávání minulosti — památky hmotné i duchovní kultury.
 Počítání a měření času.

I. PRVOBYTNĚ POSPOLNÁ SPOLEČNOST

10 hodin

Vznik a vývoj člověka, první lovci a sběrači, kolektivní formy života. Poznání a využití ohně. Zdokonalení výrobních nástrojů v starší době kamenné. Prvotní představy lidí o přírodě a životě.

Začátky zemědělství a počátky řemeslné výroby v mladší době kamenné. Dělná práce a vývoj myšlení. Základní znaky prvobytně pospolného řádu.

Bronzová doba a pokrok ve výrobě pracovních nástrojů.

Vznik a počátky soukromého vlastnictví a společenské nerovnosti. Rozvoj výroby a obchodu.

Začátky doby železné ve střední Evropě. Charakteristika osídlení v 8.—5. století před n. l.

Zdokonalení řemeslné výroby a zpracování kovů v době keltského osídlení našeho území od 4. stol. před n. l. do počátku našeho letopočtu.

Obchodní styky našeho území s jižní Evropou — Germáni.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

II. OTROKÁŘSKÁ SPOLEČNOST

30 hodin

A. Nejstarší východní státy

8 hodin

Nilská oblast — Egypt. Přírodní podmínky života společnosti. Charakteristika způsobu výroby.

Organizace společnosti, funkce třídního otrokářského státu. Chronologický přehled klíčových politických událostí. Charakteristika a význam egyptské kultury.

Přehled kulturního přínosu oblastí: mezopotámské, čínské, indické, maloasijské, egejské a Blízkého východu.

B. Starověké Řecko

12 hodin

Přírodní podmínky a způsob života starých Řeků, rozsah osídlení a styky s okolním světem.

Rozvoj výroby a obchodu, třídní diferenciacie obyvatelstva. Otroci jako významná pracovní síla.

Vznik městských států, funkce státu, vývoj společenských vztahů — například Atén a Sparty.

Vytvoření řeckých osad jako středisek obchodu a kultury.

Přehled politických dějin: zápasy o nadvládu jednotlivých městských států, boj s Persií, občanské války, Alexandr Makedonský, konec samostatnosti Řecka.

Řecká kultura: báje a pověsti, umění, vzdělanost, životní styl, významní umělci a učenci.

Význam řecké kultury pro kulturní vývoj Evropy.

C. Starověký Řím

10 hodin

Přehled přírodních podmínek, způsobu života v římském státě, třídní složení římské společnosti.

Rozpínavost moci v Římě a boj o ovládnutí Středomoří.

Rozvoj otrokářského výrobního způsobu. Rozmach římského impéria.

Třídní boj v otrokářské společnosti a jeho formy, Spartakovo povstání. Příčiny krize otrokářského řádu v Římské říši. Vpády barbarských kmenů a rozdělení jednotné Římské říše, zánik Západořímské říše.

Římská kultura: vzdělanost, životní styl, významní umělci a učenci. Odkaz římské vzdělanosti pro kulturní vývoj Evropy. Vznik a rozšíření křesťanství.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

Shrnutí a upevnění učiva

3 hodiny

Přehled vývojových etap vývoje člověka v procesu práce. Charakteristika prvobytně pospolné společnosti a způsobu života v rodovém zřízení.

Přehled vývoje starověkých otrokářských států oblasti Orientu a Středomoří.

Kulturní přínos starověkých civilizací pro vývoj jiných oblastí v pozdějších obdobích.

III. FEUDÁLNÍ SPOLEČNOST

18 hodin

A. Období raného feudalismu

1. Raně feudální státy v Evropě

Stěhování národů a změny v osídlení Evropy. Franská říše. Byzantská říše.

Vývoj feudálních států po rozpadu Franské říše.

Úloha církve v raně feudálních státech.

Původní sídla Slovanů. Stěhování Slovanů. Vznik státu u Slovanů.

2. Prvé státní útvary na našem území

Slovanské osídlení našeho území. Život a práce slovanských rolníků, příčiny vzniku kmenových svazů. Sámova říše.

Velká Morava — první státní útvar západních Slovanů, její hospodářský, politický i kulturní vývoj, styky s jinými oblastmi. Příklad Maďarů do Karpatské kotliny. Příčiny zániku Velkomoravské říše. Slovanská kultura velkomoravského období. Význam Velké Moravy.

3. Vznik českého a uherského státu

Vznik a charakter českého feudálního státu. Jeho vývoj v 10.—11. století.

Vytvoření uherského státu a začlenění slovenského území do uherského státu.

Vývoj feudálních vztahů v Čechách a na Slovensku.

Románská kultura

Odraz života a vývoje společnosti v románském umění. Charakteristické znaky a památky románské kultury u nás.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva

5 hodin

Od prvobytně pospolné k feudální společnosti.

Stručný přehled vývojových etap vývoje člověka v evropském starověku se zvláštním důrazem na vývoj střední Evropy a našeho území — časově i prostorově.

Shrnutí poznatků o přesunu kulturních středisek — shody a rozdíly vývoje jednotlivých oblastí v hlavních kulturních a civilizačních složkách. Třídní charakter kultury a umění.

V návaznosti na evropský starověk upevnit hlavní znaky rané feudální společnosti v českém a v uherském státě.

6. ROČNÍK

(2 hodiny týdně, 70 hodin ročně)

a) Přehled tematických celků:

Úvod do problematiky 6. ročníku (3)

III. Feudální společnost

B. Období rozvinutého feudalismu (20)

C. Období pozdního feudalismu (20)

IV. Kapitalistická společnost

- A. Rozklad feudalismu a nástup kapitalismu (5)
  - B. Francouzská buržoazní revoluce (4)
  - C. Naše národní obrození (12)
- Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva (6)

b) Charakteristika výchovně vzdělávacích cílů:

Na základě důsledného vědeckého objasňování, organicky spjatého s věku přiměřeným výchovným působením učitele na žáky ve smyslu idejí marxismu-leninismu, si má žák osvojit a pochopit

- vývoj feudálního výrobního způsobu a feudální společnosti v období rozvinutého a pozdního feudalismu a základní zákonitosti krize feudalismu, jeho postupného rozkladu a vzniku kapitalistických výrobních vztahů,
- příčiny, projevy a formy třídních bojů v rozvinutém feudalismu a v období přechodu na kapitalistický způsob výroby a formování nových společenských tříd — buržoazie a proletariátu,
- vztahy mezi vývojem feudálního způsobu výroby v období rozvinutého feudalismu a krizí evropské feudální společnosti v husitském revolučním období,
- hospodářské a politické důsledky objevných plaveb a vznik reformace,
- příčiny a důsledky nerovnoměrného vývoje evropských zemí ke kapitalismu,
- charakteristické prvky kapitalistických výrobních i společenských vztahů v souladu s národně osvobozeneckým hnutím Čechů a Slováků.

V oblasti dovedností a návyků se má žák naučit:

- sestavit časovou přímku a jednoduchou chronologickou tabulku,
- získávat poznatky samostatnou prací s dějepisnou mapou,
- vyhledávat v učebnici potřebné údaje a zařazovat je do logických souvislostí,
- popisovat zobrazené události podle obrazového dokumentačního materiálu,
- uvést vybrané znaky použitých dějepisných pojmů.

c) Přehled učiva

Úvod do problematiky 6. ročníku

3 hodiny

Opakování závěrečného tematického celku 5. ročníku. Hlavní znaky nástupu feudalismu, charakteristika raně feudálních vztahů, raně feudálních států, přehled klíčových politických událostí, hospodářského rozvoje a třídních rozporů.

B. Období rozvinutého feudalismu

20 hodin

1. Feudální Evropa ve 12.—15. století

Rozvoj výrobních sil — pokroky v zemědělství. Oddělení řemesla od zemědělství — vznik středověkých měst. Sociální struktura a třídní protiklady za feudalismu.

Upevnění feudálních států v západní Evropě (Francie, Anglie) a ve východní Evropě (Polsko, Moskevské knížectví).

2. Upevňování feudalismu v českém a uherském státě

Rozvoj feudálního zřízení. Třídní struktura společnosti rozvinutého feudalismu a rozpory mezi třídami.

Vznik středověkých měst, středisek řemeslné výroby a obchodu. Úloha cechů ve vývoji řemeslné výroby.

Rozvoj českého státu ve 12.—14. století.

Hospodářský a politický rozvoj uherského státu ve 12.—14. století.

Gotická kultura

Odraz života a vývoje společnosti v gotickém umění. Charakteristické znaky a památky gotické kultury u nás.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

3. Krize feudální společnosti

a) Husitské revoluční hnutí

Vývoj a krize českého feudálního státu za vlády Lucemburků.

Jan Hus a jeho následovníci, cíle husitského revolučního hnutí. Revoluční síly v husitském hnutí a výsledky husitského řešení krize feudalismu. Význam husitského revolučního hnutí pro evropské dějiny.

Ohlas husitského hnutí na Slovensku. Jiskrovo panství na Slovensku. Bratřiči.

b) Čechy a Slovensko v 15. století

Upevnění mezinárodního postavení uherského státu v období vlády Matyáše Korvína. Rozvoj vzdělanosti — Akademia Istropolitana.

Období vlády Jiřího z Poděbrad a obnovení feudálních vztahů v Čechách. Česká reformace.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

C. Období pozdního feudalismu

20 hodin

1. Evropa v 15. a 16. století

Objevné plavby a objevné cesty 15. století, jejich vliv na evropské hospodářství.

Hospodářský rozmach krajin západní Evropy — Anglie a Nizozemsko. Humanismus — ideologie nastupující buržoazie, odraz v umění — renesance.

Reformace a německá selská válka — projev společenské krize v Německu. Šíření reformace.

2. Čechy a Slovensko v 16. století

Oslabení královské moci, Jagellovci na českém a uherském trůně.

Turecké výboje do Evropy.

Zostření třídních bojů, selská válka pod vedením Jiřího Dóži. Hornické povstání r. 1525—1526 na Slovensku.

Hospodářské a politické důsledky porážky uherského vojska Turky u Moháče.

Habsburská monarchie. Český stavovský stát. Zápas Habsburků o uherskou korunu. Slovensko jádrem uherského státu. Důsledky tureckých výbojů na Slovensku. Hospodářský, politický a kulturní význam středověké Bratislavy v době tureckého sousedství.

Charakter a průběh reformačního hnutí na Slovensku.

Politický a kulturní význam reformace.

Renesanční kultura

Odraz společenského vývoje v renesanční kultuře. Charakteristické znaky a významné památky u nás.

3. Prohloubení krize feudalismu

Vyvrcholení hospodářských a mocenských rozporů v Evropě, třicetiletá válka.

Příčiny, průběh a cíle stavovského povstání v Čechách a následky jeho porážky.

Jan Amos Komenský.

Protireformace.

Protihabsburské stavovské povstání v uherském státě. Selské povstání v Čechách a na Slovensku.

Vytlačení Turků z uherského státu. Důsledky tureckých výbojů a stavovských povstání pro Slovensko — hospodářská stagnace, úpadek báňských měst.

Barokní kultura

Hospodářská a společenská podmíněnost církevní, světské a lidové kultury období baroka. Významné památky na Slovensku a v Čechách.

Společenská ochrana památek, jejich rekonstrukce a konzervace, náklady a vynaložené prostředky společnosti.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

IV. KAPITALISTICKÁ SPOLEČNOST

A. Rozklad feudální společnosti a nástup kapitalismu

5 hodin

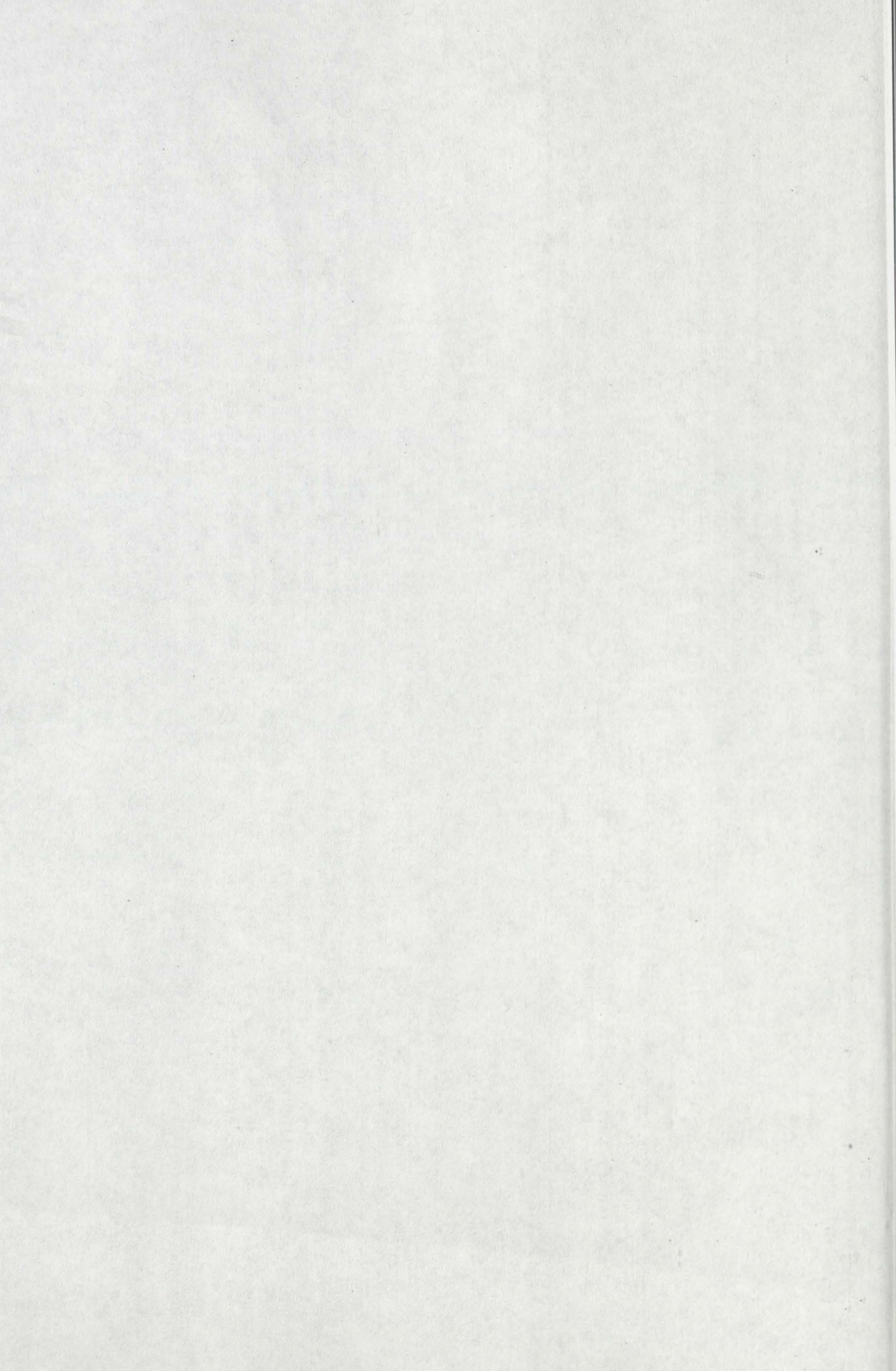
Rozvoj manufakturní výroby a formování nových společenských vrstev. Anglická buržoazní revoluce. Začátky strojího průmyslu v rozvinutých zemích západní Evropy — průmyslová revoluce.

Rusko za vlády Petra I. a zvýšení jeho významu v evropském hospodářství a politice, mocenský rozmach Pruska. Dělení polského území a jeho důsledek pro další vývoj polského národa. Vývoj na Balkáně po pádu turecké moci. Boj za nezávislost a vznik USA.

B. Francouzská buržoazní revoluce

4 hodiny

Hospodářská a společenská krize ve Francii na konci 18. století. Francouzská buržoazní revoluce, její příčiny a důsledky. Třídní charakter ideologie a buržoazních občanských svobod.

Napoleonské období ve Francii, výbojné války a boj ruského lidu. Evropa po napoleonských válkách.

Klasicismus v evropské kultuře.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

C. Naše národní obrození

12 hodin

1. Vývoj hospodářských a společenských poměrů v Čechách a na Slovensku v 18. a na začátku 19. století

Vývoj zemědělství a manufakturní výroby u nás v 2. polovině 18. století.

Osvícenský absolutismus. Tereziánské a josefínské reformy. Nevolnické povstání 1775. Zrušení nevolnictví, toleranční patent. Význam osvícenského absolutismu.

Začátky strojové průmyslové výroby u nás. Změny v městském osídlení, formování české maloburžoazie. Význam průmyslové revoluce v Čechách a na Slovensku.

Rozvoj zemědělství a život vesnického obyvatelstva u nás v 1. polovině 19. století. Zdokonalení techniky zemědělské výroby — první stroje, střídavé hospodaření. Postavení poddaných, poddanské poměry na Slovensku. Východoslovenské rolnické povstání r. 1831.

2. Národní obrození Čechů a Slováků

Začátky českého národního obrození. Národní buditelé, význam jejich vlasteneckého působení. Boj za povznesení českého jazyka (Dobrovský, Jungmann, Česká expedice). Myšlenky slovanské vzájemnosti (Kollár, Šafařík).

Začátky slovenského národního obrození. Postavení Slováků v uherském státě. První pokus o vytvoření spisovné slovenštiny — bernolákovci. Česko-slovenská vzájemnost — posila národního hnutí obou bratrských národů.

Rozvoj českého národního obrození — boj obrozenců za zlepšení národních a společenských poměrů. Rozvoj českého divadla. Ohlas problémů společenského života v literatuře. Národní dějiny — významný činitel v boji proti národnímu útlaku. Radikální demokrati — boj nejen za národní požadavky, ale i za sociální potřeby lidových vrstev.

Rozvoj slovenského národního obrození, jeho jazykově kulturní charakter, formování novodobého slovenského národa. Vyvrcholení sloven-

ského národního obrození — štúrovci: slovenský spisovný jazyk, snahy řešit sociální otázky, zejména otázku poddanství. Přerůstání národního hnutí do hnutí politického.

Romantické období v evropské kultuře.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva

6 hodin

Chronologický přehled vývoje feudalismu v českém a v uherském státě od 15. století do poloviny 19. století. Synchronizace národních dějin s evropskými v klíčových dějinných událostech a obdobích.

Charakteristika života a společenského postavení vládnoucí a ovládané třídy ve feudalismu a v prvních buržoazních státech.

Hlavní cíle a myšlenky našeho národního obrození a jeho význam pro další národní vývoj.

Nerovnoměrný vývoj evropských států od feudalismu ke kapitalismu, zaostávání méně rozvinutých zemí a přetrvávání feudalismu.

7. ROČNÍK

(2 hodiny týdně, 70 hodin ročně)

a) Přehled tematických celků:

Úvod do problematiky 7. ročníku (3)

IV. Kapitalistická společnost

D. Revoluční rok 1848 (5)

E. Rozvoj kapitalistické společnosti (17)

F. Evropa v období imperialismu (12)

V. Dějiny socialistické a kapitalistické společnosti ve 20. století

A. Nástup socialistické a rozklad kapitalistické společnosti (do r. 1939) (28)

Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva (5)

b) Charakteristika výchovně vzdělávacích cílů:

Na základě důsledného vědeckého objasňování, organicky spjatého s věku přiměřeným výchovným působením učitele na žáky ve smyslu idejí marxismu-leninismu, si má žák osvojit a pochopit:

— zákonitosti vývoje kapitalismu v Evropě k imperialismu, historickou úlohu Velké říjnové socialistické revoluce a příčiny druhých etap všeobecné krize kapitalismu,

- zákonitosti třídního boje a význam třídního zápasu proletariátu o nové uspořádání světa,
- zákonitý proces vzniku a rozvoje socialismu v protíváze k imperialistickým mocnostem,
- třídní charakter buržoazní ČSR, třídní úlohu KSČ v čele boje proti fašismu a za socialismus,
- počátky mezinárodního dělnického hnutí a jeho rozvoj v období I. a II. internacionály,
- proces přechodu kapitalismu do jeho nejvyššího stadia — imperialismu,
- charakter I. světové války a její celkový neúspěch v řešení první etapy všeobecné krize kapitalismu,
- Velkou říjnovou socialistickou revoluci — začátek nové historické epochy v dějinách lidstva a význam vzniku Svazu sovětských socialistických republik — prvního socialistického státu,
- historické zdůvodnění vzniku samostatného společného státu Čechů a Slováků,
- potřebu vzniku a revoluční úlohu KSČ v třídním boji českého a slovenského lidu proti vládnoucí buržoazii v ČSR, především v třídních bojích proletariátu proti následkům hospodářské krize,
- třídní podstatu vzniku a rozmachu fašismu, vítězství fašismu v Itálii a Německu a fašistické ohrožení Evropy,
- mezinárodní charakter boje SSSR, Komunistické internacionály a evropských komunistických stran proti fašismu,
- třídní zhodnocení rozbití ČSR, zrady české a slovenské buržoazie na našich národech.

V oblasti dovedností a návyků se má žák naučit:

- synchronizovat národní a světové dějiny v klíčových událostech a hlavních obdobích,
- přehledně zapisovat poznatky do slepé mapy a vytvářet kartogramy,
- vyhledávat a zařazovat dokumentační materiál,
- d) pracovat s populárně vědeckou literaturou a s výběrem komentovaných dokumentačních materiálů,
- e) popisovat a vysvětlovat historicky významné události podle obrazového, zvukového a písemného dokumentačního materiálu,
- f) vysvětlovat obsah použitých historických pojmů.

c) Přehled učiva

Úvod do problematiky 7. ročníku

3 hodiny

Opakování v rozsahu závěrečného opakování 6. ročníku.

Základní tendence vývoje evropského feudalismu, nerovnoměrný přechod ke kapitalismu.
Hospodářský a společenský vývoj našich zemí do poloviny 19. století.

IV. KAPITALISTICKÁ SPOLEČNOST

D. Revoluční rok 1848

5 hodin

Vlna buržoazních revolucí v Evropě. Jejich vliv na vznik a průběh revolučního hnutí v mnohonárodní habsburské monarchii.

Revoluční vření na Slovensku a v Čechách. Revoluce v uherském státě, příčiny a průběh ozbrojeného zápasu Slováků za národní svobodu.

Důsledky revoluce r. 1848 pro další osud národností v rakouské monarchii. Neúplnost likvidace feudalismu, počátky kapitalismu v habsburské říši. Nástup politické reakce po r. 1849.

E. Rozvoj kapitalistické společnosti

1. Důsledky průmyslové revoluce

17 hodin

Rozvoj průmyslové výroby v polovině 19. století. Vyvrcholení průmyslové revoluce v evropských zemích.

Společenské důsledky průmyslové revoluce. Politické a společenské postavení buržoazie. Formování dělnické třídy.

Přehled politickomocenského uspořádání kapitalistického světa v 2. polovině 19. století. Charakteristika anglické koloniální říše. Východní otázka a Rusko. Sjedení Itálie a Německa.

2. Vývoj dělnického hnutí a vznik vědeckého socialismu

Začátky dělnického hnutí a utopický socialismus. Vznik vědeckého socialismu, jeho tvůrci — K. Marx a B. Engels. Vytvoření Svazu komunistů, význam Manifestu komunistické strany. Marxismus — ideologie proletariátu.

Růst dělnického hnutí v průmyslových zemích — potřeba mezinárodního sjednocení a vedení dělnického hnutí. Proletářský internacionalismus a vznik I. internacionály. Život a dílo K. Marxe a B. Engelse a význam jejich práce pro třídní boj dělnictva.

3. Pařížská komuna

Politické a hospodářské předpoklady první proletářské revoluce — Pařížské komuny. Její historický význam a ohlas v dělnickém hnutí. Činnost I. internacionály a její význam.

4. Rozvoj národního hnutí Čechů a Slováků

Hospodářský rozvoj v českých zemích a na Slovensku v 2. polovině 19. století.

Vznik Rakousko-Uherska a důsledky rakousko-maďarského vyrovnání. Zostřování útlaku neněmeckých a nemaďarských národností.

Vývoj v českých zemích a politika české buržoazie v 2. polovině 19. století.

Rozvoj slovenského národního hnutí do vyrovnání. Vývoj Slovenska po r. 1867.

5. Začátky a rozvoj českého a slovenského dělnického hnutí

Začátky a rozvoj dělnického hnutí v českých zemích a na Slovensku do vzniku dělnických stran.

Vznik sociálně demokratické strany Rakouska. Československá sociálně demokratická strana — spolupráce českých a slovenských dělníků. Vznik Sociálně demokratické strany Maďarska.

Prohlubování třídních protikladů v české a slovenské společnosti. Shrnutí základního učiva tematického celku.

F. Evropa v období imperialismu

12 hodin

1. Nástup imperialismu a rozvoj dělnického hnutí

Technický a průmyslový rozvoj Evropy. Imperialismus, nejvyšší stadium kapitalismu.

Vytvoření II. internacionály. Boj proti revizionismu a oportunistu v mezinárodním dělnickém hnutí.

2. Dělnické hnutí v Rusku

Rozvoj průmyslové výroby v Rusku po zrušení nevolnictví. Začátky dělnického hnutí a vznik sociálně demokratické strany Ruska.

Vladimír Iljič Lenin a vznik strany ruských bolševiků.

Přenesení střediska revolučního hnutí do Ruska. Charakter, průběh, mezinárodní význam a ohlas buržoazně demokratické revoluce v Rusku r. 1905—1907.

3. Češi a Slováci před 1. světovou válkou

Imperialismus a krize dualismu v Rakousko-Uhersku na konci století. Hospodářský, společenský, politický a kulturní vývoj Slovenska a českých zemí. Sociální a národnostní útlak, vystěhovalectví.

Rozmach dělnického hnutí v českých zemích a na Slovensku a vliv buržoazně demokratické revoluce v Rusku r. 1905—1907. Vznik Slovenské sociálně demokratické strany.

Třídní boje českého a slovenského dělnictva.

Moderní umění v Evropě.

Slovenská a česká kultura, věda a technika na přelomu 19. a 20. století.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

V. DĚJINY KAPITALISMU A SOCIALISMU VE 20. STOLETÍ

A. Nástup socialistické a rozklad kapitalistické společnosti 28 hodin

1. Velká říjnová socialistická revoluce — začátek nové epochy v dějinách lidstva. Vznik Československé republiky

Vznik a průběh první světové války do Velké říjnové socialistické revoluce

Hospodářské soupeření mezinárodních monopolistických svazů. Rozpory mezi velmocenskými bloky Trojspolkem a Dohodou a jejich vyústění do vyhlášení války. Postoj dělnických stran k válce. Vývoj válečných událostí na frontách do roku 1917.

Vývoj revoluční situace v Rusku

Růst nespokojenosti širokých mas a odporu proti válce. Narůstání revoluční situace. Postoj bolševické strany k imperialistické válce. Únorová buržoazně demokratická revoluce r. 1917. Dočasná vláda a sověty — dvojnáhlí.

Velká říjnová socialistická revoluce

Boj bolševiků proti postupu Prozatímní vlády. Dubnové teze — program klidné přeměny buržoazně demokratické revoluce na revoluci socialistickou. Červencové demonstrace. Konec dvojvládní. Příprava ozbrojeného povstání. Vznik ozbrojeného povstání a vítězství VŘSR. Dekret o míru, Dekret o půdě, Deklarace práv národů. Mezinárodní ohlas a význam VŘSR. Začátek nového období v dějinách lidstva. Význam osobnosti V. I. Lenina.

Vliv VŘSR na ukončení první světové války

Změna v poměru sil bojujících velmocí. Mírové jednání v Brestu Litevském. Vítězství dohodových velmocí.

Boj Čechů a Slováků za samostatný stát a vznik ČSR

České země a Slovensko po dobu 1. světové války, postoj lidových mas a buržoazie k válce. Sociální demokracie — zrada zájmů dělnické třídy. Boj Čechů a Slováků za vytvoření nového státu.

Rozpad Rakousko-Uherska, vliv VŘSR na vytvoření ČSR. Hnutí odporu proti válce. Vyhlášení samostatnosti Československé republiky 28. X. 1918. Vývoj na Slovensku. Buržoazně demokratický charakter ČSR.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

2. Vliv VŘSR na poválečné uspořádání světa a rozmach revolučního dělnického hnutí

Poválečné uspořádání světa

Vznik sovětského Ruska. Utváření soustavy kapitalistických států. Versailleský systém, Malá dohoda.

Boj sovětského Ruska proti intervenci imperialistických velmocí a jejich spojenců — občanská válka. Vítězné zakončení občanské války a porážka intervence.

Vliv VŘSR na rozvoj dělnického hnutí v Evropě. Vytvoření komunistických stran. Založení III. komunistické internacionály a její význam pro mezinárodní dělnické a komunistické hnutí. Republiky dělnicko-vojevnických rad.

Boj za sociálně spravedlivý stát a vznik KSČ

Charakteristika zahraniční a vnitřní politiky československé buržoazie v letech 1918—1920. Boj pracujících za politické a sociální požadavky. Slovenská republika rad — 1919. Formování marxistické levice v sociálně demokratické straně.

Vyvrcholení boje mezi levicí a pravicí v Československé sociálně demokratické straně. Prosincová stávka 1920 a boj o Lidový dům. Historická nevyhnutelnost vzniku marxisticko-leninské dělnické strany nového typu — postupné formování KSČ a její vstup do Komunistické internacionály. Význam vzniku KSČ.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

Svět mezi dvěma světovými válkami

3. Svět ve dvacátých letech

Budování socialismu v SSSR

Obnova základů národního hospodářství — přechodné období NEPu. Význam založení SSSR — státu nového, socialistického typu. Upevnění mezinárodního postavení SSSR, jeho nástup do světové politiky.

Socialistická industrializace zemědělství — úspěchy první pětiletky.

Snaha kapitalistických velmocí o upevnění moci

Poválečná hospodářská krize v letech 1921—1923 a její hospodářské a politické důsledky, dělnické hnutí. Začátky fašismu v Evropě.

Přechodná stabilizace kapitalismu — hospodářský vzestup kapitalistických zemí. Protisovětská orientace imperialistické politiky. Mezinárodní hnutí na obranu SSSR. Boj za bolševizaci komunistických stran.

Československo do V. sjezdu KSČ

Vývoj hospodářství ČSR ve 20. letech, upevňování moci buržoazie a její vnitřní a zahraniční politika. Vliv a úloha KSČ v dělnickém hnutí — význam Rudých odborů. Postavení a třídní boj pracujících.

Proces bolševizace KSČ v úzké spolupráci s Komunistickou internacionálou. Vítězství bolševického směru v čele s Klementem Gottwaldem. V. sjezd KSČ — mezník v historickém vývoji KSČ a ČSR.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

4. 30. léta — období přípravy 2. světové války

Svět a ČSR v období světové hospodářské krize

Příčiny, charakter a důsledky světové hospodářské krize, rozvoj stávkového hnutí. Nástup fašismu v Evropě a nebezpečí nové světové války. Boj pokrokových sil proti fašismu. Komunisté v čele protifašistického hnutí — J. Dimitrov.

Průběh hospodářské krize v československém průmyslu a zemědělství. Postavení pracujících a třídní boj v době krize. KSC v čele stávkového hnutí, Mostecká stávka — nejúspěšnější boj pracujících v Evropě v době světové hospodářské krize. Taktika jednotné fronty.

Evropa v době fašistického ohrožení

SSSR v období dovršení socialistické výstavby, úspěchy druhé a třetí pětiletky v dobudování základů socialistické ekonomiky. Socialistická ústava r. 1936. Upevnění obranyschopnosti, nezávislosti a růst mezinárodní autority SSSR. Vstup SSSR do Společnosti národů a jeho úsilí o kolektivní bezpečnost.

Aktivní úloha SSSR a komunistických stran v boji pokrokových sil světa proti fašismu a válce. Smlouvy ČSR se SSSR a Francií.

Historický význam VII. kongresu Komunistické internacionály.

Agresivní akce fašistických států a politika imperialistických velmocí. Občanská válka ve Španělsku.

Prohloubení rozporů kapitalistického světa a jeho důsledky. Evropská politická krize r. 1938.

ČSR v době fašistického ohrožení

Období zvýšeného ohrožení Československa — komunisté v čele boje za obranu republiky a demokracie. VII. sjezd KSC a boj za lidovou frontu. Boj pokrokové inteligence proti reakci a fašismu. Plán KSC na hospodářské, sociální a kulturní povznesení Slovenska — 1937.

Útoky hitlerovského Německa a postup německé iredenty proti ČSR — rok 1938, zrada československé buržoazie a jejích spojenců — Mnichov. Postoj SSSR a KSC k mnichovskému diktátu. Důsledky Mnichova — rozbití ČSR.

Ztráta samostatnosti a poroba Československa

Fašizace tzv. druhé republiky. Vývoj politických poměrů na Slovensku. KSC po mnichovském diktátu. Likvidace a fašistická okupace ČSR. Vznik tzv. slovenského státu. Postoj SSSR a KSC k okupaci ČSR fašistickým Německem.

Kultura, umění, věda a technika mezi dvěma světovými válkami

Vliv rozvoje vědy a techniky na vývoj umění, vliv politických událostí na uměleckou tvorbu. Nástup mladé umělecké generace a její třídní diferenciaci. Pokrokoví tvůrci a jejich výrazové prostředky — politické divadlo a angažovaná tvorba levicových umělců. Odras třídních bojů v umělecké tvorbě.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva 5 hodin

Vývojové etapy dějin českého a slovenského národa od roku 1848 po rozbití ČSR po r. 1939 a jejich synchronizace s evropským vývojem. Vývoj kapitalismu a imperialismu. Začátky a rozvoj mezinárodního dělnického hnutí od r. 1848, vývoj komunistického hnutí.

VŘSR — socialistická cesta k řešení problémů světa, začátek nové etapy ve vývoji lidstva.

Vznik ČSR — začátek nového období v dějinách českého a slovenského národa. Kořeny snah o spoluzití českého a slovenského národa v minulosti.

Vývoj buržoazní ČSR. Význam založení KSC a její historická úloha v čele třídních bojů proletariátu.

Historické příčiny a důsledky rozbití ČSR v období ohrožení evropských států fašismem.

8. ROČNÍK

(2 hodiny týdně, 70 hodin ročně)

a) Přehled tematických celků:

Úvod do problematiky 8. ročníku (3)

V. Dějiny socialistické a kapitalistické společnosti ve 20. století

B. Druhá světová válka (18)

C. Vznik světové socialistické soustavy (10)

D. Období budování socialismu v socialistických státech a budování socialistické soustavy (10)

E. Období rozvoje světové socialistické soustavy v r. 1956—1976 (15)

Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva (4)

VI. Poznatky z dějin pro současnost a budoucnost (10)

b) Charakteristika výchovně vzdělávacích cílů:

Na základě důsledného vědeckého objasňování, organicky spjatého s věku přiměřeným výchovným působením učitele na žáky ve smyslu idejí marxismu-leninismu, si má žák osvojit a pochopit:

- historickou nevyhnutelnost a zákonitost rozvoje a perspektiv světové socialistické soustavy a rozpadu kolonialismu,
- příčiny, projevy a formy 3. etapy všeobecné krize kapitalismu,
- historickou úlohu komunistického hnutí v boji pracujících za národní osvobození a sociální zrovnoprávnění v národně demokratické a v socialistické revoluci,

- internacionální charakter spolužití Čechů a Slováků ve společném státě, vznik a rozvoj socialistického Československa,
- druhou světovou válku jako vyústění 2. etapy všeobecné krize kapitalismu,
- boj našich národů proti fašismu, za národní a demokratickou revoluci v době 2. světové války a její přechod v revoluci socialistickou,
- charakter boje sovětského lidu proti fašismu ve Velké vlastenecké válce,
- význam vzniku světové socialistické soustavy, spolupráce a vzájemné pomoci socialistických států pod vedením SSSR a jejich význam pro třídní boj socialismu a kapitalismu mírovými prostředky v podmínkách třídně rozděleného světa,
- charakter a význam národně osvobozovacího boje v koloniích a nástup rozvojových zemí v druhé a třetí etapě všeobecné krize kapitalismu a význam jejich mezinárodní podpory státy světové socialistické soustavy,
- vztah vědeckotechnického a kulturního rozvoje a rozvinuté socialistické společnosti,
- dosavadní vývoj a mezinárodní integrační perspektivy zemí světové socialistické soustavy a jejich hospodářského společenstva — Rady vzájemné hospodářské pomoci,
- třídní podstatu světové mírové politiky socialistických zemí pod vedením SSSR a význam jejich spojení ve Varšavské smlouvě.

V oblasti dovedností a návyků se má žák naučit:

- sestavit synchronický přehled československých a světových dějin,
- vyvodit ze syntetické dějepisné mapy vývojové souvislosti a vývojovou podmíněnost,
- využívat obrazový, písemný a zvukový dokumentační materiál pro samostatné získání poznatků jednoduchou analýzou obsahu,
- objasňovat osvojené poznatky a hodnotící závěry doložit důkazy,
- objasňovat obsah použitých historických pojmů.

c) Přehled učiva

Úvod do problematiky 8. ročníku 3 hodiny
 Opakování učiva v rozsahu závěrečného opakování 7. ročníku.
 Rozvoj kapitalismu a přehled etap jeho všeobecné krize.
 Vznik a vývoj socialismu.

B. Druhá světová válka

1. Druhá světová válka do napadení SSSR

Válečné události v letech 1939—1941

Příčiny a charakter druhé světové války. Vznik druhé světové války, přepadení Polska, vývoj válečných událostí v letech 1939—1941, zabezpečování obrany Sovětského svazu.

Začátek protifašistického národně osvobozovacího boje v okupovaném Československu

Nacistický okupační režim v Československu, teror bezpráví, drancování průmyslu a zemědělství. Postoj pracujícího lidu k okupačnímu režimu. Vznik prvních odbojových organizací. KSČ po přechodu do ilegality. Dvě centra a dvě koncepce zahraničního protifašistického odboje.

2. Druhá světová válka od napadení SSSR k vítězství u Stalingradu 1941—1943. Velká vlastenecká válka SSSR

První roky Velké vlastenecké války SSSR

Napadení Sovětského svazu nacistickým Německem a jeho spojenci. Obrana Leningradu. Německá porážka u Moskvy. Úspěchy Sovětské armády v zimě 1941—1942. Charakter války nacistického Německa proti Sovětskému svazu.

Vývoj válečných událostí na západních frontách

Vytvoření protihitlerovské koalice. Vstup USA do války — rozšíření válečného konfliktu na Dálný východ. Boj nacistických armád o Afriku.

Stalingradská bitva

Cíle nacistických armád v oblasti Stalingradu a Povolží. Útok na Stalingrad a obrana Stalingradu. Nástup Sovětské armády do protiútoků. Význam stalingradské bitvy.

Rozmach protifašistického hnutí v okupovaných zemích Evropy
Drancování okupovaných zemí fašistickými armádami. Koncentrační tábory. Rozvoj hnutí odporu, vznik partizánského hnutí v okupovaných zemích.

Rozvoj národně osvobozovacího hnutí Čechů a Slováků po přepadení SSSR

Projevy odporu pracujících na podzim 1941. Snaha nacistů rozdrtit odpor násilím, stanné právo. Těžké ztráty českého odboje, tvrdý úder proti komunistům. Atentát na Heydricha. Období tzv. heydrichiády. Vyhlazení Lidic a Ležáků. Vznik československých vojenských jednotek v SSSR, jejich boj po boku Sovětské armády, čeští a slovenští vojáci v partyzánském hnutí v SSSR. Českoslovenští vojáci ve Francii, Anglii a na Blízkém východě.

3. Přelom ve vývoji druhé světové války 1943—1944

Velký přelom ve válce po vítězství u Stalingradu

Vítězný nástup sovětské ofenzívy. Postupné osvobozování okupovaných částí SSSR a podrobených národů jihovýchodní a střední Evropy Sovětskou armádou. Československo-sovětská smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci 12. 12. 1943. Spojenecká invaze — otevření druhé fronty r. 1944.

Slovenské národní povstání. Vyvrcholení slovenského protifašistického boje r. 1944

Rozvoj partyzánského hnutí na Slovensku. Rozšíření odboje na území Čech a Moravy. Rozklad slovenského fašistického státu. V. ilegální ÚV KSS. Vánoční dohoda a vytvoření Slovenské národní rady. Příprava povstání. Významné partyzánské bojové akce. Obsazení Slovenska německými vojsky. Vznik Slovenského národního povstání, vedoucí úloha KSS v protifašistickém boji. Deklarace slovenského národa. Mobilizace a bojové akce SNP. Mezinárodní charakter SNP. Pomoc SSSR Slovenskému národnímu povstání, Karpatská operace. Sjednocovací sjezd KSS a Slovenské sociálně demokratické strany. Národní výbory, orgány lidové moci. Přesun povstání do hor. Fašistický teror proti slovenskému obyvatelstvu. Význam Slovenského národního povstání: SNP — začátek národní a demokratické revoluce v Československu.

4. Porážka fašistického Německa a jeho spojenců v Evropě

Rozhodující podíl Sovětské armády na porážce fašistického Německa

Příprava Sovětské armády na poslední úder a porážku hitlerovského Německa. Jaltská konference. Postup Sovětské armády a spojenců na území Německa. Boj o Berlín. Bezpodmínečná kapitulace nacistického Německa.

5. Osvobození Československa Sovětskou armádou a Košický vládní program

Boj Sovětské armády proti fašistickým okupantům na území Slovenska

Aktivní osvobozovací boj partyzánů. Osvobození Slovenska Sovětskou armádou. Moskevské jednání o poválečném uspořádání osvobozeného Československa. První vláda Národní fronty. Košický vládní program 5. 4. 1945.

Květnové povstání českého lidu

Rozklad okupační moci v Čechách a na Moravě. Osvobozování Moravy Sovětskou armádou. Vedoucí postavení KSČ v boji českého lidu proti fašismu. Pražské povstání. Česká národní rada. Boj na barikádách. Osvobození Prahy Sovětskou armádou. Význam osvobození Československa Sovětskou armádou.

Česká a slovenská kultura v době 2. světové války

Postoj nacistů k české kultuře. Česká literatura. Slovenská literatura. Divadlo, film a hudební tvorba za okupace.

6. Konec a výsledky druhé světové války

Rozvoj vědy a techniky za 2. světové války. Použití atomové bomby na zničení Hirošimy a Nagasaki. Kapitulace Japonska. Výsledky a hodnocení druhé světové války.

1. Vývoj mezinárodních vztahů poválečného světa a formování světové socialistické soustavy (1945–1949)

Boj za poválečné uspořádání světa

Poměr sil mezi vítěznými velmocemi. Postupimská konference. Norimberský soud. Mírová konference v Paříži. Organizace spojených národů.

Vznik socialistické soustavy po 2. světové válce

SSSR po druhé světové válce. Vznik a vývoj lidově demokratických států v Evropě. Boj s reakcí o moc. Vznik lidově demokratických států v Asii. Upevnění diktatury proletariátu v lidově demokratických státech. Vznik NDR. Vytvoření světové socialistické soustavy.

Vývoj poválečných rozporů mezi kapitalistickou a socialistickou soustavou v letech 1946–1949

Rozpory mezi velmocmi protihitlerovské koalice. Úsilí USA o nadvládu ve světě. Trumanova doktrína. Odmítnutí Marshallova plánu socialistickými zeměmi. Protisovětské útoky. Berlínská krize. Začátek studené války.

2. Vznik lidové demokracie a boj za upevnění a rozšíření moci dělnické třídy v Československu (1945–1948)

Revoluční vývoj v Československu v r. 1945–1946

Poválečný vývoj ve svobodném Československu. Komunisté přední silou v poválečné obnově hospodářského a politického života.

Další rozvoj národní a demokratické revoluce, realizace Košického vládního programu. Národní fronta, národní výbory, závodní rady. Obnova národního hospodářství. Znárodnění. Pozemková reforma. Potrestání zrádců a kolaborantů a odsun Němců.

Vnitropolitická situace po znárodnění. VIII. sjezd KSČ a jeho význam. Volby r. 1946 — KSČ nejsilnější politickou stranou. Vláda Klementa Gottwalda a její budovatelský program.

Zostřování třídních rozporů a mocenského zápasu mezi lidem a buržoazií r. 1947

Dvouletý hospodářský plán a jeho úkoly. Těžkosti při plnění dvouletky. Řešení situace v zemědělství. Politika KSČ pod heslem „Za většinu ná-

roda“ — Hradecký program. Neúroda v r. 1947. Pomoc SSSR v těžké situaci. Využívání hospodářských těžkostí reakcí. Zápas o mezinárodní politickou orientaci CSR. Politická krize na Slovensku na podzim 1947.

Únorové vítězství pracujících v r. 1948

Zostřování politické situace. Útoky reakce a spory ve vládě. Vyvolání vládní krize a její řešení. Obrozená Národní fronta. Průběh revolučních únorových dní a vznik Lidových milicí. Vítězství socialistické revoluce v Československu 25. února 1948. Program vlády Národní fronty. Ústava 9. května. Volby do Národního shromáždění. Klement Gottwald prvním dělnickým prezidentem. Význam vítězství socialistické revoluce v únoru 1948.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

D. Období budování socialismu v lidově demokratických státech a budování socialistické soustavy (1949–1955)

10 hodin

1. Změny poměru světových sil ve prospěch socialismu

Rozklad koloniální soustavy v Asii

Boj imperialistického tábora proti postupující socialistické revoluci. Vznik imperialistických vojenských paktů. Válka v Koreji, její mezinárodní význam. Ukončení války v Koreji a vznik KLDR. Porážka Francie v Indočíně. Likvidace monopolu USA na atomovou zbraň. Protiimperialistický boj a zmírňování mezinárodního napětí. Ženevská konference šéfů vlád čtyř velmocí. Boj proti politice vytváření vojenských bloků. Zvyšování obranyschopnosti socialistické soustavy.

2. Výstavba socialismu a upevňování světové socialistické soustavy v letech 1949–1955

Vliv politiky studené války na rozvoj ekonomiky v zemích socialistické soustavy. Úloha SSSR v ekonomice socialistických zemí. Socialistická výstavba v lidově demokratických státech a vznik Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Vnitřní a zahraniční politika SSSR

Výsledky rozvoje průmyslu a zemědělství v období poválečné pěti-letky. XIX. sjezd KSSS. Změny ve vedení strany, v mezinárodní situaci a ve vnitřním životě SSSR. Řešení naléhavých ekonomických otázek.

Pátá pětiletka, její hlavní úkoly. Zahraniční politika SSSR — prosazování leninských zásad mírového spolužití.

Rozvoj spolupráce zemí světové socialistické soustavy

Spolupráce s asijskými socialistickými zeměmi. Posilňování obranyschopnosti socialistické soustavy. Uzavření Varšavské smlouvy v r. 1955.

3. Začátky výstavby socialismu v Československu v letech 1949 až 1955

Změny v politickém a hospodářském životě Československa po únorovém vítězství

Vláda obrozené Národní fronty. Vytvoření nové politické linie. Upevňování státního aparátu. Schválení prvního pětiletého plánu — jeho úlohy. Socializace zemědělství. Přestavba československého průmyslu.

Uskutečňování generální linie výstavby socialismu v ČSR

IX. sjezd KSČ — generální linie výstavby socialismu v Československu. Rozmach budovatelské aktivity pracujících — stavby mládeže, socialistické soutěžení. Průběh socializace zemědělství. Růst hospodářských problémů v průmyslu a v zemědělství. Demokratizace kultury — kulturní revoluce.

Úspěchy pracujících v plnění úkolů pětiletky a zvyšování životní úrovně

Řešení problémů výstavby socialismu. Měnová reforma a její význam. X. sjezd KSČ, jeho závěry v rozvoji národního hospodářství, v řízení a zvyšování životní úrovně lidu. Rozvoj zemědělství, nový rozmach kolektivizace. Volby v r. 1954. Růst morálně politické jednoty pracujících.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

E. Období rozvoje světové socialistické soustavy v letech 1956—1976 15 hodin

1. Prohlubování rozkladu imperialismu a likvidace jeho koloniálního systému

Upevňování pozic socialistické soustavy a rozklad imperialistického koloniálního systému. Mírová politika SSSR, rozvoj národně osvobozovacího hnutí. Růst mezinárodního vlivu SSSR a jeho prestiže. Karibská

krize, berlínská krize, národně osvobozovací hnutí v Africe, úspěšný boj koloniálních národů za politickou nezávislost. Úsilí imperialistů o potlačení tohoto vývoje. Neokolonialismus. Formy a cesty vývoje nezávislých zemí Asie a Afriky. Růst vnitřních rozporů v kapitalistickém světě. Vznik hospodářských krizí. Zostřování třídního boje. Rozvoj a rostoucí význam stávkového boje. Význam dělnické třídy jako sjednocující síly demokratických vrstev. Význam jednoty světového mírového hnutí.

2. Rozvoj spolupráce a utváření hospodářské a politické jednoty států světové socialistické soustavy (1956—1976)

Upevnění socialistické soustavy po uzavření Varšavské smlouvy

Mírová politika SSSR. XX. sjezd KSSS a jeho ohlas v dělnickém i komunistickém hnutí a v řadách světové imperialistické buržoazie. Aktivizace reakčních protisocialistických sil. Kontrarevoluční hnutí a akce v Maďarsku a Polsku, vítězství pokrokových revolučních sil nad kontrarevolucí. Internacionální pomoc socialistických zemí při potlačení kontrarevoluce. Mezinárodní porada komunistických a dělnických stran v Moskvě a její význam.

Vývoj v SSSR od XXI. do XXIII. sjezdu KSSS

Plnění úkolů sedmiletého plánu. Problémy v rozvíjení průmyslové výroby a v rozvoji zemědělství. Změny ve vedení KSSS a sovětské vlády. XXIII. sjezd KSSS r. 1966 a jeho význam pro vnitřní a zahraniční politiku SSSR.

Upevňování společenství socialistických zemí

Prohlubování spolupráce zemí socialistické soustavy po XXIII. sjezdu KSSS. Význam upevňování jednoty v souvislosti se zostřujícím se mezinárodním napětím v 2. polovině 60. let. Porada představitelů komunistických stran v Moskvě r. 1969. Význam SSSR pro obrannou sílu společenství socialistických zemí.

XXIV. sjezd KSSS a perspektivy dalšího rozvoje světové socialistické soustavy. Mírová iniciativa SSSR a socialistických zemí. Mírové konference. Význam XXV. sjezdu KSSS.

3. Vybudování základů socialismu v Československu (1955—1960)

Vývoj politické situace v Československu po XX. sjezdu KSSS

Celostátní konference v Československu v červnu 1956 a program výstavby socialismu v druhé pětiletce. Jednota pracujících pod vedením KSČ jako ohlas na kontrarevoluční události v sousedních zemích. Rozvoj kolektivizace po celostátním sjezdu JZD r. 1957. XI. sjezd KSČ, vytyčení úkolů, dovršení výstavby socialismu v naší vlasti. Rozvoj budovatelské aktivity pracujících po sjezdu. Socialistická ústava ČSSR — rok 1960.

Třetí pětiletka a problémy plnění jejích úkolů

XII. sjezd KSČ a význam jeho závěrů. Nové metody řízení národního hospodářství, boj tvořivých marxistů proti revizionistickým teoretikům.

Oslabování politické a ideologické práce v oblasti kultury, podceňování třídního přístupu k ideologickým otázkám. XIII. sjezd KSČ, program a úkoly sjezdu. Nedůslednost v zabezpečování usnesení sjezdu, ústupky před pravicovými silami. Protistranické názory na IV. sjezdu československých spisovatelů. Snahy o řešení poměrů v Československu na zasedání ÚV KSČ v r. 1967. Narůstající společenská krize.

4. Období politické krize a pokus o kontrarevoluční převrat v ČSSR v r. 1968—1969

Lednové plénum ÚV KSČ a situace po lednovém plénu ÚV KSČ r. 1968. Vytváření protisocialistické opozice. Nástup pracujících do rozhodného boje. Příprava mimořádného XIV. sjezdu KSČ, pokus pravice ovládnout vedení strany. Útoky na zahraničně politickou linii naší politiky, útoky proti SSSR. Schůzka státníků ČSSR a SSSR v Moskvě 23. srpna 1968. Zasedání ÚV KSČ 31. srpna 1968. Schválení moskevského protokolu. Upevňování internacionálních vztahů ČSSR k SSSR a zemím světové socialistické soustavy po srpnu 1968. Federální uspořádání ČSSR.

5. Konsolidace politických poměrů a hospodářského života v ČSSR

Nové vedení KSČ (duben 1969) — odhalení pravicových sil ve straně, obnovení jednoty KSČ na principu marxismu-leninismu. Řešení ekonomických problémů. Upevnění funkce socialistického státu. Obnovení pevného přátelství k SSSR jako základu zahraniční politiky ČSSR.

Rozhodující význam opatření na konsolidaci poměrů v r. 1969—1970. Spojenecká smlouva se SSSR.

„Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ.“ Konsolidace hospodářství, obnovení plánovitého řízení národního hospodářství.

XIV. sjezd KSČ. 50. výročí založení KSČ. Rozvoj pracovní iniciativy. Směrnice 5. pětiletého plánu. Význam XIV. sjezdu KSČ, realizace jeho programu. VIII. sjezd JZD. ČSSR — pevný článek světové socialistické soustavy.

Význam XV. sjezdu KSČ. Směrnice pro další hospodářský a sociální rozvoj ČSSR v letech 1976—1980. Perspektivy a tendence dalšího rozvoje socialistického Československa. Poslání a úloha KSČ v rozvinuté socialistické společnosti.

Shrnutí základního učiva tematického celku.

Závěrečné shrnutí a upevnění základního učiva 4 hodiny

Přehled vývojových etap českého a slovenského národa od r. 1939 do současnosti a jejich synchronizace s vývojem zemí světové socialistické soustavy a ostatního světa.

Přehled vývoje třetí fáze všeobecné krize kapitalismu po r. 1945.

Vytvoření, vývoj a upevňování světové socialistické soustavy, vedoucí úloha SSSR a KSSS v budování rozvinuté socialistické společnosti a v mírovém úsilí.

Perspektivy budování, upevňování a rozvoje socialismu v ČSSR pod vedením KSČ.

VI. POUČENÍ Z DĚJIN PRO SOUČASNOST A BUDOUCNOST

10 hodin

Přehled vývoje ekonomické základny lidské společnosti — výroba, věda a technika ve všech oblastech života a její charakteristické znaky. Výroba, věda a technika ve službách míru a pokroku a ve službách militarismu. Věda ve službách vládnoucí třídy v třídně antagonistické společnosti.

Stručná charakteristika zákonitostí vývoje lidské společnosti od společnosti předtřídní k společnosti třídní, otrokářské, feudální, kapitalistické a její všeobecné krizi a k socialistické.

Třídní boj — hybná síla vývoje společnosti, jeho příčiny a formy v dějinách. Charakter a příčiny válek, spravedlivá a nespravedlivá válka, význam posilování obranyschopnosti zemí světové socialistické soustavy v podmínkách třídně rozděleného světa, potřeba uvědomělé obrany

vlasti a výsledků budování socialismu. Význam pokrokových národních a revolučních tradic v našich národních dějinách.

VŘSR — začátek nové éry v dějinách lidstva. Zákonitost vývoje od kapitalismu k socialismu a komunismu. Vznik světové socialistické soustavy.

Historické poslání dělnické třídy v našich národních dějinách, historická úloha KSČ v dějinách Československa. Významné osobnosti dělnického a komunistického hnutí v Československu.

Význam ideologie marxismu-leninismu pro třídní boj proletariátu v kapitalistických státech i pro národně osvobozovací boj rozvojových zemí. Pomoc socialistických států rozvojovým zemím. Mírová politika socialistických států a OSN.

Význam spolupráce zemí světové socialistické soustavy v oblasti politiky, hospodářství, vědy, techniky a kultury. Socialistický internacionalismus ve vztazích mezi socialistickými státy. Základy proletářského a socialistického internacionalismu v mezinárodním dělnickém a komunistickém hnutí. Významné osobnosti mezinárodního dělnického a komunistického hnutí.

Postavení a význam vyspělé socialistické ekonomiky, vědy a kultury v současném světě a perspektivy jejího dalšího vývoje.

Význam ochrany kulturních památek pro jejich hodnotu historickou a uměleckou, ale i pro jejich hodnoty obsahové a poznávací. Umění — specifická forma odrazu historické skutečnosti, třídní charakter umění. Umění ve službách pokroku a míru.

3. PROSTŘEDKY K DOSAŽENÍ STANOVENÝCH CÍLŮ PŘEDMĚTU NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Významným prostředkem realizace výchovně vzdělávacích úkolů dějepisu je i uplatňování mezipředmětových vztahů a vazeb. Dějepis v rámci mezipředmětových vztahů k občanské nauce, všem oborům estetické výchovy a všem technickým a přírodovědným předmětům sjednocuje dílčí poznatky z jejich historického vývoje do uceleného obrazu, hodnotí význam jednotlivých oblastí pro harmonický vývoj člověka a společnosti. Klade důraz na společenský vliv uměleckých a technických děl, na politickou orientaci jejich tvůrců a na rozhodující úlohu materiálně výrobních podmínek společnosti.

Cílům a úkolům dějepisného vyučování na základní škole musí odpovídat i příslušné metody a formy práce.

Výběr postupů, metod, forem a prostředků práce ve vyučovacích hodinách se řídí didaktickými zásadami a pedagogickopsychologickými požadavky na výchovně vzdělávací proces. Použité metody a prostředky budou odpovídat cílům vymezeným v učebních osnovách a v souladu s rostoucími nároky na výsledky práce žáků se budou postupně zvyšovat.

Při vyučování dějepisu zásadně vycházíme z požadavku, aby ve vyučovacích hodinách bylo učivo objasněné, názorně vysvětlené, upevněné a procvičené. Při opakování souhrnného charakteru klademe důraz na utřídění dějepisných vědomostí, na synchronizaci národních a světových dějin, na širší historické souvislosti a jejich marxistický výklad v rozsahu základního učiva potřebného pro splnění úkolů dějepisu.

Ve vyučování dějepisu v základní škole uplatňujeme při zpřístupňování učiva metody slovního vyučování, při kterých pramenem poznatku je učitelovo slovo, a metody s dokumentačním materiálem. Metodu rozhovoru se žáky nebo diskuse používáme při upevňování poznatků a tehdy, chceme-li žáky vést k samostatným závěrům. Při zprostředkování nových poznatků a při upevňování a prověřování vědomostí a dovedností přiměřeně věku žáků využijeme pracovní a vyučovací postupy, ve kterých se žáci aktivně zúčastňují na poznávacím procesu. Postupným vedením žáků k samostatné práci s textem učebnice, s názorným a písemným dokumentačním materiálem vytvoříme základy samostatného získávání poznatků a samostatného studia.

Stejný význam zde má i postupné uplatnění prvků problémového vyučování v jednotlivých ročnících. Přitom důsledně navazujeme na předcházející vědomosti, dovednosti a návyky žáků a vytváříme systém vědomostí a dovedností.

Podstatnou část práce je třeba vykonat ve vyučovací hodině ve škole. Zpočátku žáci pracují zásadně pod návodným učitelovým vedením, brzy se míra jejich samostatnosti zvyšuje. Učitel bude především organizátorem práce žáků. Jeho úkolem je vést žáky a organizovat jejich činnost tak, aby všude tam, kde je to možné, získávali poznatky vlastní činností, především prací s učebnicí dějepisu, s dějepisnými mapami, soubory obrazových a písemných dokumentů apod.

Pomocí moderní didaktické techniky odstraňujeme statickost a vnášíme do vyučování prvek vývojové dynamiky. Velký důraz klademe na pracovní produktivitu vyučovacího času, na jeho využití v přímé práci učitele s žáky. Vycházíme ze zásady, že učebnice je určena především pro samostatnou práci žáků ve vyučování a pro jejich domácí přípravu.

Stejně postupuje učitel při prověřování a hodnocení žáků. Hodnocení práce jednotlivých žáků chápeme komplexně: cílem vyučování dějepisu — stejně jako výchovně vzdělávacím cílem — jsou schopnosti a dovednosti

v základních operacích s dílčími poznatky. Soustavně vedeme žáky k používání marxistické terminologie a marxistické periodizace.

Upevnění a prohloubení získaných schopností a dovedností napomáhá přiměřená historickoregionální činnost, zvláště při historických exkurzích. Tak ovlivňujeme i zájmovou a mimoškolní činnost žáků.

Obsah

Učební plán základní školy	3
1. CHARAKTERISTIKA POJETÍ DĚJEPISU NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	5
2. OBSAH DĚJEPISU	9
5. ročník	9
6. ročník	13
7. ročník	19
8. ročník	27
3. PROSTŘEDKY K DOSAŽENÍ STANOVENÝCH CÍLŮ PŘEDMĚTU NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	38

